

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

08.08.2024.

Nr. 1-12/10

SIA "Senior Baltic" rezidences "Dzintara melodija"

vadītājam Ž. Ilziņai

zanete.ilzina@senior.baltic.lv

Informācijai:

Latvijas Republikas

Labklājības ministram U. Augulim

lm@lm.gov.lv

Veselības inspekcijas

vadītājai A. Slokenbergai

vi@vi.gov.lv

Rīgas valstspilsētas pašvaldības

Labklājības departamenta

direktorei I. Kondrātei

ld@riga.lv

Par cilvēktiesību nodrošināšanu SIA "Senior Baltic" rezidencē "Dzintara melodija"

Viena no tiesībsarga funkcijām ir veicināt privātpersonas cilvēktiesību aizsardzību.¹ Tādēļ tiesībsargs jau vairākus gadus par vienu no prioritātēm savā darbībā ir izvirzījis personu ar īpašām vajadzībām tiesību aizsardzību ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijās.

Tiesībsargs saskaņā ar Tiesībsarga likuma 11. pantā noteiktajām funkcijām un pildot 12. pantā noteiktos uzdevumus², ir tiesīgs pārbaudīt cilvēktiesību standartu ievērošanu visās sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijās Latvijā. Veicot vizītes, Tiesībsarga biroja darbinieku

¹ [Tiesībsarga likuma 11. panta 1. punkts](#)

² Tiesībsargam ir šādas funkcijas: 1) veicināt privātpersonas cilvēktiesību aizsardzību; 2) sekmēt vienlīdzīgas attieksmes principa ievērošanu un jebkāda veida diskriminācijas novēršanu; 3) izvērtēt un veicināt labas pārvaldības principa ievērošanu valsts pārvaldē; 4) jautājumos, kas saistīti ar cilvēktiesību un labas pārvaldības principa ievērošanu, atklāt trūkumus tiesību aktos un to piemērošanā, kā arī veicināt šo trūkumu novēršanu; 5) sekmēt sabiedrības informētību un izpratni par cilvēktiesībām, par šo tiesību aizsardzības mehānismiem un par tiesībsarga darbu.

mērķis ir panākt vispārējo sadzīves apstākļu uzlabošanu institūcijās un sniegto sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu atbilstību Latvijas Republikas normatīvajos aktos un starptautiskajos cilvēktiesību dokumentos noteiktajām prasībām, kā arī iemītnieku cilvēktiesību ievērošanu.

Vizītes laikā Tiesībsarga biroja darbiniekiem ir tiesības:

- brīvi pārvietoties visā institūcijas teritorijā;
- apmeklēt visas telpas institūcijā;
- vienatnē satikties ar institūcijas iemītniekiem un viņus intervēt;
- pieprasīt un saņemt no institūcijas administrācijas jebkāda veida dokumentus, paskaidrojumus un cita veida informāciju, lai nepieļautu tajā esošo personu cilvēktiesību pārkāpumus un cilvēka cieņu pazemojošu attieksmi.

Pamatojoties uz iepriekš minēto, Tiesībsarga biroja Prevencijas daļas juridiskā padomniece Z. Rūsiņa, vecākā juriste S. Garsvāne un eksperte psihiatrijas jautājumos sertificēta psihiatre K. Brūna 2024. gada 29. februārī bez iepriekšēja brīdinājuma apmeklēja SIA "Senior Baltic" rezidenci "Dzintara melodija", Jaunpils ielā 20, Rīgā (turpmāk - Rezidence). Vizītes mērķis bija iepazīties ar cilvēktiesību nodrošināšanas aspektiem Rezidencē un noskaidrot jautājumus par iemītnieku tiesībām uz privātās dzīves neaizskaramību, sniegto ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu un vispārējiem sadzīves apstākļiem. Vizītes laikā Tiesībsarga biroja darbinieki vērtēja Rezidencē sniegto pakalpojumu atbilstoši šī brīža spēkā esošajam Latvijas Republikas normatīvajam regulējumam³ un starptautiskajos cilvēktiesību dokumentos noteiktajām prasībām⁴.

³ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums, Ministru kabineta 2017. gada 13. jūnija noteikumi Nr. 338 „Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem”, Ministru kabineta 2000. gada 12. decembra noteikumi Nr. 431 “Higiēnas prasības sociālās aprūpes institūcijām”, Ministru kabineta 2019. gada 2. aprīļa noteikumi Nr. 138 “Noteikumi par sociālo pakalpojumu saņemšanu”.

⁴ Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija, ANO Vispārējā cilvēktiesību deklarācija, ANO Organizācijas Starptautiskais pakts par pilsoņu un politiskajām tiesībām, ANO Konvencijas par personām ar invaliditāti tiesībām, Eiropas Padomes Konvencija par spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanu, Eiropas Komitejas spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai (CPT) 2020. gada 21. decembra Datu apkopojums “Personas, kurām atņemta brīvība sociālās aprūpes iestādēs”, Eiropas Komitejas spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai (CPT) ziņojumi par vizītēm uz Eiropas Padomes dalībvalstīm (t. sk. Latvijas Republiku).

Vizītes dienā Tiesībsarga biroja darbinieki tikās ar Rezidences direktori Ž. Ilziņu, Rezidences darbiniekiem, kā arī intervēja atsevišķus iemītniekus, lai noskaidrotu viņu viedokli par sniegto ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu.

Vizītes laikā Tiesībsarga biroja darbinieki sniedza Rezidences darbiniekiem ieteikumus un rekomendācijas ar mērķi pilnveidot konstatētos trūkumus, kas negatīvi ietekmē iemītniekiem sniegtā pakalpojuma kvalitāti (iemītnieku personīgās higiēnas savlaicīgu nodrošināšanu, ikdienas nodarbību un brīvā laika pavadīšanas iespēju nodrošināšanu, ikdienas pastaigu svaigā gaisā nodrošināšanu un arī iemītnieku tiesībām uz noteiktu naudas summu personiskiem izdevumiem).

1. Vispārīga informācija par Rezidenci

[1.1] Saskaņā ar Labklājības ministrijas Sociālo pakalpojumu sniedzēja reģistrā iekļauto informāciju Residence ir reģistrēta kā ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcija, līdz ar to Centra darba principus un darba organizāciju nosaka Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums, Ministru kabineta 2017. gada 13. jūnija noteikumi Nr. 338 „Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem”, Ministru kabineta 2000. gada 12. decembra noteikumi Nr. 431 “Higiēnas prasības sociālās aprūpes institūcijām” un arī Ministru kabineta 2019. gada 2. aprīļa noteikumi Nr. 138 “Noteikumi par sociālo pakalpojumu saņemšanu”.

[1.2] Saskaņā ar Rezidences administrācijas sniegto informāciju vizītes dienā uzturējās 171 iemītnieks, savukārt plānotais vietu skaits Rezidencē ir 202 vietas.

Residence ir izvietots četru stāvu ēkā, kas atrodas nožogotā teritorijā. Rezidences ēkai pieguļošā teritorija – pagalms, ir samērā neliels un tikai daļēji ir labiekārtots pastaigām svaigā gaisā un brīvā laika pavadīšanas iespējām tām personām, kuras saņem ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumus (piemēram, Rezidences teritorijā nav ierīkoti atpūtas laukumi, nojume un cits nepieciešamais aprīkojums). Pozitīvi vērtējams, ka durvis uz pagalmu ir atvērtas teju visu diennakti un iemītnieki, kuri vēlas doties pastaigā agrā rīta stundās vai arī vēlu vakarā, var izmantot šādu iespēju.

Rezidencē ieejai ir paredzētas automātiskās durvis, kuras atver no plkst. 10.00 līdz 18.00. Saskaņā ar Rezidences administrācijas sniegto informāciju, ir atsevišķi iemītnieku tuvinieki, kuriem ir izsniegtas atslēgas no ārdurvīm, lai viņiem būtu iespēja apmeklēt savus tuviniekus Rezidencē arī rīta stundās, pirms došanās uz darbu, kas vērtējams ļoti pozitīvi.

Pozitīvi vērtējams, ka Rezidencē ir lifts, līdz ar to visiem iemītniekiem ar kustību traucējumiem ir nodrošināta iespēja pārvietoties gan Centra telpās, gan arī doties ārpus Centra telpām.

Rezidences koplietošanas telpās ir uzstādītas video novērošanas kameras, par ko ir izvietotas arī norādes, ka notiek video filmēšana. Iemītnieku istabās video novērošana netiek veikta. Tomēr, ja kāda no iemītniekiem ģimene izsaka šādu vēlmi, tad video novērošanu iespējams nodrošināt un šādi gadījumi Rezidencē jau ir bijuši.

[1.3] Visi Rezidences iemītnieki ir izvietoti četrās nodaļās: ēkas pirmajā, otrajā, trešajā un ceturtajā stāvā. Turklāt, katrā stāvā nodaļa ir sadalīta labajā un kreisajā spārnā. Tā, pirmajā stāvā kreisajā spārnā ir izvietoti pārsvarā guloši iemītnieki, kuriem blakus ir izvietots arī ārstu un galvenās medicīnas māšas kabinets. Savukārt, pirmajā stāvā labajā spārnā ir izvietoti salīdzinoši patstāvīgāki iemītnieki. Rezidences otrajā stāvā labajā spārnā ir izvietoti iemītnieki, kuri spēj pārvietoties patstāvīgi, bet kreisajā spārnā ir izvietoti iemītnieki ar demenci. Trešajā stāvā ir izvietoti tikai iemītnieki ar demenci un tiek izdalīta arī demences smaguma pakāpe. Tā, otrajā stāvā kreisajā spārnā ir izvietoti iemītnieki ar vieglākas pakāpes demenci, trešajā stāvā labajā spārnā ir izvietoti klienti ar vidējās pakāpes demenci, bet trešajā stāvā kreisajā spārnā ir izvietoti klienti ar smagas pakāpes demenci. Savukārt, Rezidences ceturtajā stāvā ir izvietoti iemītnieki, kuri spēj pārvietoties patstāvīgi.

Lifti un kāpnes, kuras ved uz Rezidences otro un trešo stāvu ir darbināmi ar speciālu koda atslēgu, lai iemītnieki ar demenci nevarētu brīvi pārvietoties Rezidences ēkā. Tādējādi secināms, ka Rezidencē ir divas slēgtas nodaļas, kuras atrodas ēkas otrajā un trešajā stāvā un pēc savas būtības ir slēgta tipa nodaļas, kuru iemītniekiem nav paredzēta iespēja patstāvīgi pārvietoties ne starp Rezidences nodaļām, ne arī patstāvīgi atstāt Rezidences telpas (piemēram, doties pastaigās svaigā gaisā) bez darbinieku atļaujas un palīdzības.

2. Vispārējie sadzīves apstākļi Rezidencē

[2.1] Ļoti pozitīvi vērtējams, ka Rezidences ēka ir speciāli būvēta ar mērķi, lai nodrošinātu tieši ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumus. Rezidences ēka ir pilnīgi jauna un komfortabla, kā arī ir funkcionāli pielāgota pakalpojumu sniegšanai personām, kuras pašas nespēj par sevi rūpēties, jo tajā ir arī trīs lifti (ieskaitot kravas liftu, kurā var pārvadāt arī iemītniekus viņu gultās). Izvērtējot vispārējos sadzīves apstākļus Rezidencē, secināms, ka iemītnieku istabas, koplietošanas telpas un arī sanitārās telpas ir vērtējamas kā atbilstošas

sniegtajam pakalpojumam. Visas Rezidences nodaļas ir remontētas un izskatās vizuāli pievilcīgas, tīras un sakoptas. Gan Rezidences ēka un gaiteni, kā arī iemītnieku istabas ir arī īpaši aprīkotas personām ar funkcionālajiem traucējumiem.

[2.2] Negatīvi vērtējams, ka Rezidencē, iemītniekiem pieejamā vietā nav novietotas priekšlikumu/sūdzību kastītes, tādējādi Rezidences administrācija nav nodrošinājusi iemītnieku un viņu tuvinieku tiesības izteikt ierosinājumus un/vai savas pretenzijas attiecībā uz Rezidencē sniegto pakalpojumu kvalitāti. Norādāms, ka ikvienam Rezidences iemītniekam un viņa tuviniekiem, saņemot ilgstošas sociālās aprūpes pakalpojumu, ir jānodrošina iespēja iesniegt savas sūdzības un ierosinājumus attiecībā uz Rezidences darba pilnveidošanu. Turklāt pastāv arī varbūtība, ka kāds no iemītniekiem vai viņa tuviniekiem šādā veidā anonīmi ziņos par, iespējams, novērotajiem pārkāpumiem Rezidencē.

Pamatojoties uz iepriekš minēto, Rezidences administrācijai ir jānodrošina priekšlikumu/sūdzību kastītes novietošana visiem iemītniekiem pieejamā vietā, kā arī tās regulāra pārbaude (vismaz vienu reizi divās dienās), tādējādi savlaicīgi reaģējot uz visiem iemītnieku izteiktajiem ierosinājumiem vai sūdzībām. Vienlaikus Rezidences administrācijai ir arī jānodrošina atbilžu sniegšana uz visiem ienākošajiem ierosinājumiem (arī anonīma rakstura, piemēram, sniedzot uz tiem atbildes kopējo sanāksmju laikā), lai nākotnē novērstu iespējamās konfliktsituācijas un iemītnieku tiesību pārkāpumus.

[2.3] Saskaņā ar Rezidences darbinieku sniegto informāciju, iemītniekiem tiek nodrošinātas iespējas saņemt un izmantot nepieciešamos tehniskos palīgīdzekļus. Tehniskos palīgīdzekļus nodrošina gan Rezidence, gan arī ir gadījumi, kad šo jautājumu kārtā paši iemītnieku tuvinieki.

Pozitīvi vērtējams, ka Rezidencē, kur lielākā daļa no esošajiem iemītniekiem ir gulošas personas un arī personas ar kustību traucējumiem, ir nozīmēts atbildīgais darbinieks (fizioterapeits), kurš savlaicīgi risina jautājumus, kuri ir saistīti ar iemītnieku nodrošināšanu ar viņu vecumam un objektīvajam veselības stāvoklim nepieciešamajiem tehniskajiem palīgīdzekļiem.

Tomēr sarunā ar Rezidences administrāciju ir noskaidrots, ka daļa no tehniskajiem palīgīdzekļiem nav individuāli pielāgoti iemītniekiem. Norādāms, ka Rezidences administrācijas pienākums ir nodrošināt ikvienam iemītniekam viņa vajadzībām individuāli pielāgotus tehniskos palīgīdzekļus, kā arī savlaicīgu un regulāru tehnisko apkopi visiem izsniegtajiem tehniskajiem palīgīdzekļiem.

[2.4] Rekomendācijas:

1. **Rezidences administrācijai** nodrošināt priekšlikumu/sūdzību kastītes ierīkošanu iemītniekiem un viņu tuviniekiem pieejamā vietā, kā arī izstrādāt kārtību, kādā veidā Rezidence izskata saņemtās sūdzības un priekšlikumus un sniedz uz tām atbildes.
2. **Rezidences administrācijai** nodrošināt normatīvajos aktos noteiktās prasības attiecībā uz iemītniekiem individuāli pielāgotajiem nepieciešamajiem tehniskajiem palīgīdzekļiem, kā arī nodrošināt to drošumu ilgtermiņā.

3. Iemītnieku privātuma nodrošināšana Rezidencē

[3.1] Pozitīvi vērtējams, ka visi Rezidences iemītnieki ir izvietoti vienvietīgās un divvietīgās istabās, kurās ir arī savas sanitārās telpas (duša un tualete). Katrā Rezidences stāvā ir izvietotas arī koplietošanas sanitārās telpas (duša un tualete), bet iemītnieku mazgāšana notiek viņu pašu istabās. Ļoti pozitīvi vērtējams, ka visās Rezidences sanitārajās telpās ir ierīkotas arī izsaukuma pogas. Tomēr, vizītes dienā Rezidences iemītnieku divvietīgajās istabās nebija pieejami norobežojošie aizslietņi, kurus darbinieki varētu izmantot situācijās, kad iemītniekiem nodrošina personīgās higiēnas aprūpi un medicīniskas manipulācijas. Rezultātā, istabas iemītniekiem ir jānovēro situācijas, kad viņa kaimiņam nodrošina ikdienas higiēnas aprūpi. Norādāms, ka saskaņā Rezidences darbinieku sniegto informāciju, norobežojošie aizslietņi tiek izmantoti tikai tajās iemītnieku istabās, kurās atrodas iemītnieki sevišķi smagā stāvoklī – pirms nāves.

No cilvēktiesību viedokļa raugoties, visās situācijās, kad Rezidences iemītniekiem, kuri sava objektīvā veselības stāvokļa dēļ ir guloši un īpaši aprūpējami, nav nodrošināta privātās dzīves neaizskaramība, var tikt vērtēta arī kā pazemojoša izturēšanās pret personām. Līdz ar to ļoti būtiski ir nodrošināt iemītnieku privātās dzīves neaizskaramības principa ievērošanu saskaņā ar Latvijas Republikas normatīvajos aktos un vispārējos cilvēktiesību standartos noteiktajām prasībām.

Eiropas Komiteja spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai ir norādījusi, ka sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijām jānodrošina mājīga, individualizēta vide, kas sniedz zināmu privātumu. Katram iemītniekam jābūt personiskai telpai, kurā glabāt savas personiskās mantas un arī iespējai apģērbties un noģērbties, mazgāties, iet dušā un vannoties apstākļos, kuros tiek respektēts viņu privātums. Turklāt īpaša uzmanība jāpievērš

vecāka gadagājuma iemītnieku un/vai iemītnieku ar funkcionālajiem traucējumiem īpašajām vajadzībām. Iemītnieki arī ir jāmudina padarīt savas telpas personiskākas.⁵

[3.2] Rekomendācija:

Rezidences administrācijai nodrošināt, lai divvietīgajās iemītnieku istabās būtu pieejami norobežojošie aizslietņi, kas tiktu izmantoti iemītnieku privātuma nodrošināšanai ikdienas personīgās higiēnas aprūpes laikā.

4. Cieņpilnas attieksmes pret iemītniekiem nodrošināšana Rezidencē

[4.1] Vizītes dienā Tiesībsarga biroja darbinieki secināja, ka, saskaņā ar ierakstiem mazgāšanas grafikos, iemītniekiem personīgās higiēnas pasākumi (mazgāšana) ir nodrošināti vidēji trīs līdz četras reizes mēnesī. Tomēr detalizēti izvērtējot atsevišķu iemītnieku mazgāšanas grafikus ir konstatēts, ka:

- iemītniekam no 335 istabas 2023. gada martā visa ķermeņa mazgāšana un personīgā apģērba maiņa bija nodrošināta, gultas veļas maiņa bija nodrošināta divas reizes mēnesī, roku nagu kopšana – vienu reizi mēnesī, bet par kāju nagu kopšanu vispār nav atzīmes;
- iemītniekam no 417 istabas 2023. gada novembrī visa ķermeņa mazgāšana bija nodrošināta vienu reizi 14 dienās, bet kāju un roku nagu kopšana – divas reizes mēnesī. Savukārt, 2023. gada decembrī un 2024. gada janvārī roku un kāju nagu kopšana un bārdas skūšana nav nodrošināta;
- iemītnieces no 426 istabas sociālās aprūpes plānā ir norādīts kopt roku un kāju nagus regulāri, bet viņas mazgāšanas grafikā 2023. gada novembrī ir atzīme par roku un kāju nagu kopšana tikai vienu reizi mēnesī, bet 2023. gada decembrī un 2024. gada janvārī vispār nav atzīmes par roku un kāju nagu kopšanu;
- iemītniekam no 332 istabas 2024. gada februārī mazgāšanas grafikā atzīmēts, ka roku nagu kopšana ir nodrošināta vienu reizi mēnesī, bet par kāju nagu kopšanu nav atzīmes. Savukārt, mazgāšanas grafikā 2024. gada janvārī, vispār nav atzīmes par roku un kāju nagu kopšanu;
- iemītniekam no 339 istabas 2024. gada februārī mazgāšanas grafikā vispār nav atzīmes par personīgās higiēnas pasākumu nodrošināšanu (mazgāšanu dušā, gultas veļas maiņu, personīgās veļas maiņu un arī roku un kāju nagu kopšanu). Norādāms, ka nav arī atzīmes, ka

⁵ [Eiropas Komitejas spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai \(CPT\) 2020. gada 21. decembra Datu apkopojums "Personas, kurām atņemta brīvība sociālās aprūpes iestādēs"](#) 10. punkts

šajā mēnesī iemītņieks ir atradies ārpus Rezidences (piemēram, slimnīcā) un tādēļ personīgās higiēnas pasākumi nav bijis jāveic.

Norādāms, ka iemītņieku mazgāšana mazāk kā vidēji trīs reizes mēnesī ir pretrunā ar Latvijas Republikas normatīvajos aktos noteikto kārtību⁶ (ne retāk, kā reizi 10 dienās siltā ūdenī nomazgāt visu ķermeni). Savukārt iemītņieku gultas veļas maiņa ir jānodrošina ne retāk, kā vienu reizi septiņās dienās guļošām personām un ne retāk kā reizi 10 dienās pārējām personām.⁷

Tādējādi, Rezidencē esošā prakse, kad iemītņiekiem piedāvā veikt personīgās higiēnas pasākumus mazāk, kā trīs reizes mēnesī, nav uzskatāma par atbilstošu Latvijas Republikas normatīvajos aktos noteiktajiem principiem un arī iemītņieku individuālajām vajadzībām, ņemot vērā Latvijā esošās klimatiskās izmaiņas (piemēram, karstas vasaras laikā iemītņieku personīgās higiēnas pasākumi nešaubīgi jānodrošina ne vien regulāri, bet katru dienu).

[4.2] Vizītes dienā Tiesībsarga biroja darbinieki izvēles kārtā iepazinās ar atsevišķu iemītņieku pozicionēšanas plāniem. Ir konstatēts, ka:

- iemītņieces no 133 istabas pozicionēšanas plānā ir ieraksts, ka pozicionēšana bija veikta 27. februārī plkst. 6.00 no rīta un līdz vizītes brīdim (29. februārī) vairāk nav bijusi veikta;
- iemītņieces no 121 istabas pozicionēšanas plānā ir ieraksts, ka pozicionēšana bija veikta 28. februārī plkst. 18.00 vakarā un līdz vizītes brīdim (29. februārī) vairāk nav veikta;
- iemītņieces no 214 istabas pozicionēšanas plānā ir ieraksts, ka kopš 28. februāra un līdz vizītes brīdim (29. februārī) pozicionēšana vairāk nav veikta.

Ņemot vērā konstatēto, Tiesībsarga biroja darbinieki nav guvuši dokumentālus pierādījumus, ka Rezidences darbinieki atbildīgi izturas pret iemītņiekiem paredzētās savlaicīgas aprūpes nodrošināšanu un korektu iemītņieku lietās esošu dokumentu aizpildīšanu.

[4.3] Vizītes dienā Tiesībsarga biroja darbinieki secināja, ka Rezidencē nav bijis sakārtots jautājums par iemītņieku tiesībām uz noteiktu naudas summu personiskajiem izdevumiem. Norādāms, ka saskaņā ar Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 29. panta otrā daļā noteikto kārtību, ilgstošas sociālās aprūpes institūcijas iemītņiekam ir tiesības uz noteiktu naudas summu personiskiem izdevumiem šādā apmērā:

⁶ [Ministru kabineta 2000. gada 12. decembra noteikumu Nr. 431 "Higiēnas prasības sociālās aprūpes institūcijām"](#) 14.¹ punkts

⁷ Turpat, 8.1. punkts

- 1) pilngadīgai personai, kura ir šā likuma 13.¹ panta trešajā daļā noteiktās pensijas vai atlīdzības, vai valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta vai pabalsta transporta izdevumu kompensēšanai invalīdiem, kuriem ir apgrūtināta pārvietošanās, saņēmēja, naudas summa, kas paliek tās rīcībā pēc ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas pakalpojuma apmaksas, nedrīkst būt mazāka par 15 procentiem no tai izmaksājamās šo maksājumu kopējās summas;
- 2) pilngadīgai personai, kura nav šā likuma 13.¹ panta trešajā daļā noteiktās pensijas vai atlīdzības, vai valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta, vai pabalsta transporta izdevumu kompensēšanai invalīdiem, kuriem ir apgrūtināta pārvietošanās, saņēmēja, naudas summa, kas tai izmaksājama no ilgstošas sociālās aprūpes institūcijas budžeta, ir 15 procenti no valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmēra.

Ņemot vērā minēto, norādāms uz nepieciešamību Rezidences administrācijai izstrādāt iekšējo normatīvo aktu, kurā būs atrunāta kārtība, kādā veidā ikviens Rezidences iemītnieks saņems sev pienākošos naudas summu personiskiem izdevumiem.

[4.4] **Rekomendācijas:**

1. **Rezidences administrācijai** organizēt visu iemītnieku personīgās higiēnas pasākumu nodrošināšanu atbilstoši Latvijas Republikas normatīvajos aktos noteiktajām minimālajām prasībām, kā arī ņemot vērā iemītnieku individuālās vajadzības un valstī esošās klimatiskās izmaiņas.
2. **Rezidences administrācijai** nodrošināt, lai darbinieki veiktu korektu iemītnieku pozicionēšanas plānu aizpildīšanu. Papildus jānodrošina augstāk stāvoša personāla uzraudzība pār zemāk stāvošo personālu, lai nodrošinātu normatīvajiem aktiem atbilstošu ierakstu veikšanu visos iemītnieku dokumentos.
3. **Rezidences administrācijai** izstrādāt iekšējo normatīvo aktu par kārtību, kādā veidā Rezidences iemītnieki saņems sev pienākošos naudas summu personiskiem izdevumiem, kā arī izveidot caurspīdīgu atskaišu sistēmu, kura ļaus izsekot iemītnieku personisko izdevumu plūsmu.

5. Iemītnieku līdzdalība nodarbībās un brīvā laika pavadīšanas iespējas Rezidencē

[5.1] Vizītes dienā Tiesībsarga biroja darbinieki neguva pārliedzību, ka ikvienam Rezidences iemītniekam ikdienā ir nodrošinātas Latvijas Republikas normatīvajos aktos paredzētās nodarbības

un arī brīvā laika pavadīšana⁸. Kaut gan Rezidences telpās iemītniekiem ir pieejams aprīkojums brīvā laika pavadīšanai, ir novērots, ka Rezidences iemītnieki lielāko daļu sava laika pavada bezmērķīgi sēžot atpūtas telpās vai arī guļot savās istabās, ko nevar uzskatīt par saturīgu brīvā laika pavadīšanu personām, kuras īstermiņā saņem institucionālos pakalpojumus.

Rezidencē katrā stāvā pie informācijas stenda bija izvietota informācija par nodarbību un pasākumu plānu. Izvērtējot minēto plānu, Tiesībsarga biroja darbinieki secināja, ka Rezidences iemītniekiem ir piedāvātas nodarbības ar sociālo rehabilitētāju:

- pirmdienās no plkst. 10.30 līdz 11.30 (3. stāva kreisajā spārnā);
- trešdienās no plkst. 10.30 līdz 11.30 (3. stāva labajā spārnā);
- piektdienās no plkst. 10.30 līdz 11.30 (3. stāva kreisajā spārnā).

Papildus, katru darba dienu no plkst. 11.00 ir paredzētas fizioterapijas grupu nodarbības (2. stāva zālē), kā arī katru pirmdienu no plkst. 14.30 līdz 15.30 ir paredzēts atmiņas un uzmanības treniņš (1. stāva labā spārna ēdamzālē).

Rezidencē katrā stāvā pie informācijas stenda bija izvietota arī informācija par pasākumu plānu tuvākajā laikā:

- 28. februārī plkst. 13.30 svētbrīdis ar mācītāju A.Smuidri (2. stāva zāle);
- 1. martā plkst. 13.30 kino pēcpusdiena "Pansija pilī" (2. stāva zāle);
- 8. martā plkst. 10.50 mūzikas baudījums ar A.Loziński – Lūsi (2. stāva zāle);
- 12. martā plkst. 14.00 "Zaļo pirkstiņu darbnīca" (2. stāva zāle).

Izvērtējot Rezidences iemītniekiem piedāvāto nodarbību plānu, akcentējams, ka ikvienam iemītniekam ir būtiski nodrošināt ne tikai mērķtiecīgi organizētas nodarbības (veicinot iemītnieku sadzīves iemaņu saglabāšanu un attīstīšanu), bet arī sniegt nepieciešamo atbalstu brīvā laika jēgpilnai pavadīšanai, jo citādi pastāv objektīvi riski netiešā veidā veicināt iemītnieku pasivitāti, kuras rezultātā var iestāties apātisms, kas ilgtermiņā var pasliktināt arī psihiskās veselības stāvokli. Tādējādi, organizējot gan kopīgas radošās nodarbības iemītniekiem, gan arī individuālās nodarbības, ir būtiski tās plānot atbilstoši tieši iemītnieku individuālajām vajadzībām. Turklāt Rezidencē piedāvātajām nodarbībām un aktivitātēm nevajadzētu būt vienveidīgām, bet gan

⁸ [Ministru kabineta 2017. gada 13. jūnija noteikumu Nr. 338 „Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem”](#) 54. punkts un 57. punkts

iemītnieku vecumposmam, interesēm un individuālajām vajadzībām atbilstošām un vērstām uz katra iemītnieka veselības stāvokli, individuālajām spējām un interesēm.

[5.2] Vizītes laikā Tiesībsarga biroja darbinieki novēroja, ka pastaigās svaigā gaisā devās samērā neliels skaits no kopējā Rezidences iemītnieku skaita (171 iemītnieks), kas var liecināt par Rezidences darbinieku nepietiekamu atbalstu ikdienas pastaigu nodrošināšanā. Tādējādi vizītes dienā Tiesībsarga biroja darbinieki neguva pārliecību, ka visiem iemītniekiem ir nodrošinātas regulāras pastaigas svaigā gaisā. Vienlaikus arī netika novērots, ka iemītnieku ikdienas mobilitāte būtu mērķtiecīgi veicināta no Rezidences darbinieku puses. Papildus, arī izvērtējot atsevišķu iemītnieku dokumentus ir gūts apstiprinājums, ka, piemēram, 2023. gada decembrī un 2024. gada janvārī nav atrodami ieraksti, ka bija nodrošinātas pastaigas svaigā gaisā.

[5.3] **Rekomendācijas:**

1. **Rezidences administrācijai** nodrošināt iemītniekiem regulāras nodarbības, ņemot vērā viņu individuālo spēju izvērtējumu un plānoto mērķu sasniegšanu.
2. **Rezidences administrācijai** nodrošināt iemītniekiem regulāras saturīga brīvā laika pavadīšanas iespējas un aktivitātes, lai nepieļautu viņu esošo dzīves iemaņu samazināšanos un zudumu.
3. **Rezidences administrācijai** nodrošināt visiem iemītniekiem regulāras pastaigas svaigā gaisā.
4. **Rezidences administrācijai** veikt mērķtiecīgas darbības, lai veicinātu visu iemītnieku aktivitāti un interesi iesaistīties individuālajās nodarbībās, brīvā laika aktivitātēs un organizētajos pasākumos.

6. Darbinieku skaits un kvalifikācija

[6.1] Saskaņā ar Rezidences administrācijas iesniegto informāciju, vizītes dienā Rezidencē bija nodarbināti 79 darbinieki: direktors (1), kvalitātes vadītāja (1), grāmatvede (1), saimniecības vadītājs (1), namu pārzinis (1), klientu apkalpošanas speciālisti (2), dzīves asistenti (20), ārsts (2), ārsts-psihiatrs (2), galvenā medicīnas māsa (1), medicīnas māsa (10), fizioterapeits (1), psihologs (1), sociāla darbiniece (1), sociālā rehabilitētāja (1), aprūpētāji (33).

Darba dienās darbinieku skaits ir atkarīgs no iemītnieku mainības, bet pārsvarā katrā Rezidences nodaļā ikdienā strādā komanda: dzīves asistents, medicīnas māsa un aprūpētāji. Nakts laikā Rezidencē ir nodarbināti 4 darbinieki, bet brīvdienās un svētku dienās darbinieku skaits ir tāds pats, kā darba dienās.

Tādējādi, tiešajā saskarsmē ar iemītniekiem (kopā: 171) Rezidencē vizītes dienā strādāja 74 darbinieki. Norādāms, ka lielākā daļa no Rezidencē esošajiem iemītniekiem ir gulošas personas, personas ar kustību traucējumiem un personas ar garīga rakstura traucējumiem, kurām ikdienā ir nepieciešama pastāvīga uzraudzība un atbalsts no personāla puses. Minētais nozīmē, ka Rezidences administrācijai ir jānodrošina tāds darbinieku skaits, lai sniegtu ikvienam iemītniekam tieši viņa individuālajām vajadzībām nepieciešamos pakalpojumus (piemēram, savlaicīgu personīgās higiēnas pasākumu nodrošināšanu, ikdienas nodarbību un saturīga brīvā laika nodrošināšanu, regulāru pastaigu svaigā gaisā nodrošināšanu u.tml.).

Jautājumā par darbinieku skaitu ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijās norādāms, ka nepieciešamo darbinieku skaitu nosaka katras institūcijas vadītājs vai arī augstāka institūcija, pamatojoties uz sociālo pakalpojumu sniedzēja institūcijas vadītāja iesniegtajiem priekšlikumiem. Vienlaikus uz institūcijas vadītāju gulstas pienākums nodrošināt vienmērīgu un racionālu darba uzdevumu sadali starp darbiniekiem, kā arī regulāru kvalifikācijas celšanu katru gadu tiem darbiniekiem, kuri ikdienā strādā ar iemītniekiem.⁹ Turklāt katras institūcijas vadītājs ir tiesīgs sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu nodrošināšanai piesaistīt arī citus speciālistus, to realizējot atbilstoši iemītnieku vajadzībām un institūcijas rīcībā esošajiem finansiālajiem līdzekļiem.

[6.2] **Rekomendācija:**

Rezidences administrācijai nodrošināt tādu darbinieku kompetenču sadalījumu, lai tas būtu atbilstošs ne tikai esošo iemītnieku skaitam, bet arī viņu objektīvajām vajadzībām nepieciešamo sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu nodrošināšanai ilgtermiņā.

7. Veselības aprūpes pieejamība Rezidencē

[7.1] Papildus norādāms, ka Tiesībsarga biroja darbinieku vizītes laikā sertificēta psihiatre K.Brūna sniedza mutiskas rekomendācijas attiecībā uz Rezidences iemītniekiem piedāvāto ārstniecības pakalpojumu sniegšanu un to kvalitātes atbilstību Latvijas Republikā noteiktajai kārtībai. Vizītes laikā sertificēta psihiatre K. Brūna secināja sekojošo.

⁹ [Ministru kabineta 2017. gada 13. jūnija noteikumu Nr. 338 „Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem”](#)
2.2. apakšpunkts un 2.3. apakšpunkts

[7.2] Rezidencē medikamenti glabājas galvenās medicīnas māsas kabinetā un otrajā stāvā, kur atsevišķā slēdzamā telpā atrodas medicīnas punkts. Medicīnas punktā glabājas arī kastītes ar personīgajiem medikamentiem katram no iemītniekiem, kur parādās viņa vārds, uzvārds un istabas numurs. Iemītniekiem ikdienā medikamentus izdala no šiem medikamentu iepakojumiem. Galvenā medicīnas māsa informēja, ka gadījumos, ja zāļu lieltirgotavā nav pieejami medikamenti vai arī, ja iemītnieku tuvinieki tos nav paspējuši atvest, kā arī visos neatliekamajos gadījumos, tiek izmantoti medikamenti no Rezidences rezervēm.

No psihotropajiem medikamentiem Rezidences iekšējā rezervē bija Levodopa/benzserazīds, kuru izmanto Parkinsona slimības ārstēšanā. Bet no antipsihotiskiem medikamentiem bija pieejami Kvetiapīns, Olanzapīns, Hlorprotiksēns, kā arī Haloperidols (tablešu formā 5 mg un 1,5 mg, pilienu formā un intramuskulāri injicējamā formā). Tāpat bija pieejams Triheksifenidils, kas ir korektors antipsihotisko medikamentu blakusparādībām, kas ir saistītas ar kustībām, bet no intramuskulāri injicējamajiem medikamentiem bija pieejams Diazepāms. No benzodiazepīnu medikamentu grupas bija pieejams Tazepāms, Diazepāms, Alprazolāms, bet no miega līdzekļiem bija pieejams Zopiklons un Zolpidēms. Tāpat bija pieejami tāda veida antidepresanti, kā Mirtazapīns, Escitaloprams, Tianeptīns un arī tādi antikonvulsanti kā Gabapentīns. Rezidences iekšējā rezervē bija pieejams arī Insulīns.

Rezidences otrajā stāvā medicīnas punktā aiz viena no iemītnieku medikamentu iepakojumiem bija redzami arī vairāki Haloperidola pilienu iepakojumi. Rezidences darbinieki norādīja, ka Haloperidola pilienus iemītniekiem nozīmē regulāri, kā arī pēc vajadzības. Rezidencē izmanto OPTIMA sistēmu un tajā arī ir redzams, kā izskatās šāda ārsta atzīme par Haloperidola nozīmēšanu un to ir tiesīgs ordinēt tikai ārsts. Haloperidola nozīmēšanai iemītniekam kā indikācija var būt nemiers vai uzbudinājums un šādos gadījumos iemītniekam pēc vajadzības nozīmēto pilienu daudzums bija 2-4 pilieni vienā reizē. Gadījumos, kad iemītnieks saņem Haloperidola pilienus, medicīnas māsa veic attiecīgu atzīmi par izpildi, kā arī tiek informēti iemītnieka tuvinieki.

[7.3] Rezidencē visu iemītnieku lietas un ambulatorās kartes glabājas atsevišķi. Iemītnieku ambulatorās kartes glabājas ārstu kabinetā, kas ir slēdzams. Iemītnieku ambulatorās kartes glabājas skapī ar vairākām atvilktnēm un ir grupētas atbilstoši iemītnieku uzvārdiem.

Saskaņā ar Rezidences darbinieku sniegto informāciju, salīdzinoši nesen ir ieviesta iemītnieku primārās apskates lapa, kuru aizpilda medicīnas māsa. Attiecīgi, aktuālā informācija vairs netiek rakstīta uz iemītnieku ambulatoro karšu vākiem, bet gan tiek aizpildīta elektroniskā veidā.

Protams, ka šādi ieraksti ir saglabājušies vecākām iemītnieku kartēm, kur atbilstoši atzīmētas ziņas par iemītnieku pārvietošanos, higiēnu, elimināciju, ģērbšanos, ēšanu, orientāciju laikā, vietā, telpā, komunikāciju un aprūpes līmeni. Pašlaik iemītnieku primārās apskates lapā tiek norādīta minētā informācija, kā arī iemītnieku svars, augums, ķermeņa apskate, kā arī ir atzīmēts, ja iemītniekam konstatē kādus bojājumus (asinsizplūdumus, rētas, izgulējumus u.tml.). Tāpat, Rezidencē ir ieviestas arī novērtējuma skalas (Braden skala izgulējumu rašanās riska izvērtējumam, Morsa skala kritienu riska izvērtējumam un Barthel skala funkcionālo spēju novērtēšanai). Rezidencē ir arī noteikts, ka tiek drukāti iemītnieku kritienu gadījumu protokoli, kurus aizpilda tas darbinieks, kurš pirmais ir konstatējis kritienu un par notikušo ziņo medicīnas māsai, kuras pienākums ir tālāk šo informāciju nodot ārstam, kurš arī aizpilda iemītnieka apskates protokolu.

Visa medicīniska rakstura dokumentācija, kurai ir jābūt pieejamai papīra formātā tiek arī izdrukāta, savukārt visa pārējā informācija par katru iemītnieku ir pieejama datorizētajā OPTIMA sistēmā. Saskaņā ar galvenās medicīnas māsas skaidrojumu, katram darbiniekam ir pieeja tikai tāda veida informācijai par iemītnieku, kas attiecas uz viņa tiešo darba pienākumu veikšanu (piemēram, ārstam nebūs pieejama informācija par iemītnieku līgumiem u.tml.). Rezidencē izmantotā OPTIMA sistēma ir pārredzama un tajā ir informācija par katru iemītnieku, ieskaitot viņa fotogrāfiju. Medikamenti iemītniekiem tiek nozīmēti elektroniskā veidā un medicīnas māsa par to izpildi veic atzīmi elektroniskajā sistēmā, kā arī paralēli medikamentu ordināciju lapās tiek izdrukātas no OPTIMA sistēmas arī papīra formātā un atrodas medicīnas punktā pie medicīnas māsām. Savukārt tiem iemītniekiem, kas saņem stingrās uzskaites medikamentus, ir izveidots atsevišķs žurnāls, kurā arī tiek atzīmēti visi izsniegtie medikamenti. Rezidences medicīnas māsas uz izdrukātajām ordināciju lapām atzīmē, kurus no iemītnieku medikamentiem ir nepieciešamas pasūtīt un tālāk šo informāciju nodod galvenajai medicīnas māsai, kura arī veic pasūtījumus RECIPE sistēmā. Attiecīgi, visi medikamenti tiek pasūtīti no šīs RECIPE sistēmas, vai arī tos piegādā paši iemītnieku tuvinieki. RECIPE sistēmā izvēlas atbilstošo medikamentu par lētāko cenu un iemītnieku tuvinieki par RECIPE sistēmā pasūtītajiem medikamentiem saņem atsevišķu rēķinu, kuru pievieno klāt ikmēneša rēķinam par saņemtajiem pakalpojumiem Rezidencē. Gadījumos, kad ārsts nozīmē iemītniekam jaunu medikamentu, tad par katru no medikamentiem ārsts aizpilda speciālu veidlapu (Rezidenta zāļu pasūtījums), kur ir iekļauta arī atzīme par paziņošanu iemītnieka tuviniekiem.

Saskaņā ar Rezidences darbinieku sniegto informāciju, ar iemītnieku tuviniekiem tiek saskaņota jaunu medikamentu nozīmēšana, kā arī visi gadījumi attiecībā uz nepieciešamību nogādāt iemītnieku slimnīcā. Katram iemītniekam iestājoties Rezidencē, viņa tuviniekiem tiek piedāvāts

parakstīt dokumentus, ka viņi uzticas Rezidences ārstiem jautājumos par medikamentu nozīmēšanu un nevēlas, lai viņus informētu par šiem jautājumiem. Savukārt visos pārējos gadījumos, iemītnieku tuvinieki tiek informēti par jebkādam izmaiņām attiecībā uz iemītnieku veselības stāvokli. Gadījumos, ja medikamenti iemītniekam bija iedoti neatliekamās situācijas rezultātā, tad par notikušo iemītnieku tuviniekus informē pēc fakta.

[7.4] Rezidencē, ārstu kabinetā ir atsevišķa pierakstu klade, kurā tiek veikti ieraksti par visām situācijām, ja ir nepieciešama konsultācija pie psihiatra. Šādi ieraksti tiek veikti brīvajā formā un pārsvarā tos veic medicīnas māsas. Attiecīgi, kad psihiatrs veic iemītnieka apskati, viņš ne tikai parakstās par to, bet nepieciešamības gadījumā veic arī savus ierakstus. Saskaņā ar Rezidences darbinieku sniegto informāciju, konsultāciju iemesli pie psihiatra var būt dažādi, bet ir bijuši arī gadījumi, kad iemītnieku tuvinieki nepiekrīt, ka iemītniekam ir demence un tādos gadījumos konsultācija pie psihiatra ir domāta pašā iemītnieka tuviniekiem.

Saskaņā ar Rezidences ārstes I.Volkovas sniegto informāciju, visu iemītnieku regulāra apskate notiek vidēji vienu reizi 4 nedēļās (ja iemītniekiem nav sūdzību par veselības stāvokli). Par katru iemītnieku ārsts aizpilda pašas veidotu pārskatāmu tabulu (Excel formātā), kur par katru iemītnieku atzīmē svaru un augumu, ķermeņa masas indeksu, analīžu rezultātus, kā arī laika posmu, kad būtu nepieciešams veikt apskati. Visiem iemītniekiem, kas ir vecāki par 90 gadiem, apskati noteikti veic vismaz vienu reizi 4 nedēļās, bet iemītniekiem, kuri ir jaunāki par 90 gadiem - vienu reizi 6 nedēļās, bet ja iemītnieks ir kopjams, tad viņa apskati veic vismaz reizi 2 nedēļās. Visos gadījumos, ja iemītniekam ir aktuālas sūdzības par veselības stāvokli, tad šo informāciju nodod ikdienas sanāksmē un ārsts apskata iemītnieku tajā pašā dienā. Iemītnieku svara kontroli nosaka vismaz reizi gadā, bet ja ir kādas veselības problēmas, tad to veic reizi ceturksnī. Gadījumos, kad iemītniekam ir nepieciešams veikt asins analīzes vai arī nozīmēt kompensējamus medikamentus, tad tās nozīmē ģimenes ārsts, jo tādā gadījumā tās ir iespējams veikt par valsts līdzekļiem. Savukārt, ja iemītnieka tuvinieki piekrīt tam, ka nepieciešamās asins analīzes nozīmē Rezidences ārsts un tās veic Rezidencē, tad tas ir pilnas maksas pakalpojums.

[7.5] Vizītes laikā Rezidencē bija izvērtētas dažu iemītnieku medicīniskās kartes:

[7.5.1] Iemītnieka H. medicīniskā karte jau bija arhivēta. Tajā bija izdrukātas lapas par ārstu apskatēm un bija nozīmēta psihiatra konsultācija saistībā ar iemītnieka aizdomām un murgainām idejām. Iemītnieka medicīniskā kartē bija ieraksti par ārsta konsultāciju un bija nozīmēta arī konsultācija pie psihiatra, vienu dienu pirms iemītnieks veica pašnāvību. Minētajā iemītnieka lietā

nav bijis atrodams starpprofesionāļu komandas izvērtējums, kā arī nav bijusi atzīme, ka iemītnieks būtu iekļaujams paaugstināta pašnāvības riska grupā.

[7.5.2] Iemītnieka R.P. medicīniskajā kartē bija atrodams ārsta ieraksts par nepieciešamību neatliekami ievadīt Diazepāma šķīdumu intramuskulāri, kā arī bija attiecīgs ieraksts par paziņošanu par šo gadījumu iemītnieka tuviniekiem.

[7.5.3] Iemītnieku L.K. un P.I. medicīniskajās kartēs bija ieraksti par Haloperidola pilienu nozīmēšanu. Vienā no gadījumiem bija nozīmēti 2 pilieni, bet otrajā gadījumā bija nozīmēti 2-3 pilieni pie uzbudinājuma. Šādi ieraksti bija atrodami arī Rezidences elektroniskajā sistēmā.

[7.5.4] Psihotropos medikamentus iemītniekiem nozīmē vai nu pie iestāšanās Rezidencē, pie nosacījuma, ka iemītnieks jau tos saņem, vai arī tos nozīmē Rezidences ārsts. Izvērtējot ierakstus medicīniskajā dokumentācijā ir redzams, ka Rezidences geriatre un interniste nozīmē iemītniekiem Haloperidola pilienus (2-4 pilieni), kā arī atsevišķos un neatliekamos gadījumos nozīmē iemītniekiem nomierinošu Diazepāma injekciju intramuskulāri (piemēram, bija nozīmēts 2023. gada oktobrī). Rezidencē primāri psihotropos medikamentus iemītniekiem nozīmē konsultējošais psihiatrs par ko liecina psihiatra ieraksti iemītnieku medicīniskajā dokumentācijā un atbilstoši ierakstiem, šo medikamentu devas nav lielas.

[7.6] **Secinājumi un rekomendācijas:**

[7.6.1] Rezidencē esošā medicīniskās dokumentācijas uzskaitē ir vērtējama pozitīvi, gan iemītnieku dokumentācijas uzskaitē, gan arī apskates lapas un esošās novērtējuma skalas. Elektroniskās sistēmas OPTIMA izmantošana un arī medikamentu pasūtīšana RECIPE sistēmā ir labs piemērs, kā nodrošināt informācijas pariti tādā veidā, lai tā ir pārskatāma un saprotama.

[7.6.2] Ļoti pozitīvi ir vērtējama iespēja visiem Rezidences darbiniekiem nepieciešamības gadījumā saņemt psihologa pakalpojumus, kā arī šādas iespējas nodrošināšana arī iemītnieku tuviniekiem.

[7.6.3] Pozitīvi vērtējams, ka Rezidences iemītniekiem ir nodrošināta sociālā rehabilitācija un arī ir pieejams salīdzinoši plašs speciālistu skaits.

[7.6.4] Ļoti pozitīvi vērtējams, ka Rezidencē esošā medicīniskā aprūpe ir diezgan labā līmenī un arī medicīniskā dokumentācija un medikamentu nozīmējumi tiek veikti korekti un pamatoti.

[7.6.5] Pozitīvi vērtējams, ka medikamentu uzskaitē Rezidencē tiek veikta korekti un atsevišķi katram iemītniekam tiek reģistrēta arī stingrās uzskaites medikamentu izsniegšana. Izvērtējot medicīniskos ierakstus injicējamiem medikamentiem ir secināts, ka, piemēram, Diazepāms bija nozīmēts tikai 2023. gada oktobrī, kas liecina par to, ka Rezidencē bieža iemītnieku neatliekama sedēšana netiek pielietota. Tomēr vizītes dienā nav bijis atrodams žurnāls, kur atzīmē iemītniekiem injicēto Haloperidolu.

[7.6.6] Pozitīvi vērtējams, ka iemītniekiem pēc vajadzības nozīmēto Haloperidola pilienu uzskaitē tiek atzīmēta dokumentāli un veikti arī ieraksti ar ārstu pamatojumu to indikācijai. Turklāt, arī pēc vajadzības tiek nozīmēts lietot Haloperidola pilienu nelielās devās. Norādāms, ka Haloperidola pilienu uzskaitē veikt ir grūtāk, jo ir sarežģīti precīzi izmērīt reāli izsniegto pilienu skaitu, piemēram, atšķirībā no Haloperidola tabletēm un injekcijām, ko var noteikt, vienkārši skaitot to atlikumu. Vienā pudelē Haloperidola pilienu ir 10 ml, kas atbilst aptuveni 200 pilieniem (200-300), bet 4 pilieni atbilstu aptuveni 40 izsniegšanas reizēm.

[7.6.7] Secināts, ka Rezidencē īpašs uzsvars tiek likts uz iemītnieku tuvinieku informēšanu par visiem medicīniskiem jautājumiem. Tomēr jāpārdomā sistēma, kādā veidā tas tiek realizēts, lai ilgtermiņā mazinātu pārpratumu un sūdzību skaitu. Nav saprotams, kā Rezidences darbiniekiem rīkoties gadījumos, ja iemītnieka tuvinieki neatbild uz zvaniem, it īpaši situācijās, ja ārsts ierodas konsultēt iemītniekus vienu reizi nedēļā un brīvdienās. Šādiem gadījumiem Rezidences dokumentos jābūt atrunātiem, lai nepieļautu situācijas, kad iemītnieks pats ir piekritis medikamenta nozīmēšanai un apzinās to, vai arī ārsts izvērtē, ka tieši konkrētā terapija iemītniekam ir nepieciešama, bet Rezidences darbinieki nespēj sazināties ar iemītnieka tuviniekiem. Iespējams, ka šādās situācijās ārsts varētu uzrakstīt attiecīgas rekomendācijas un, ja nevar sazināt iemītnieka tuviniekus, tad aktuālo informāciju nodod medicīnas personālam, kas sazinās ar tuviniekiem vēlāk. Šāda pieeja, ka ikviena medicīniska manipulācija tiek saskaņota ar iemītnieku tuviniekiem ir uzskatāma par ļoti personalizētu pieeju, bet Rezidences administrācijai ir jāuzmanās no situācijām, kad iemītnieku tuvinieku personīgais viedoklis ir pretrunā ar ārsta nozīmētajām rekomendācijām un, iespējams, arī paša iemītnieka interesēm. Vienlaikus, šī ir laba prakse nekavējoši informēt iemītnieku tuviniekus par notiekošajām izmaiņām, tai skaitā, ja iemītniekiem ir nozīmēta jauna terapija vai arī tā tiek mainīta. Savukārt, ja iemītnieku tuvinieki nepiekrīt vai atsakās no tās, bet ārsts uzskata to par vajadzīgu, tad visi tādi gadījumi noteikti būtu atzīmēti iemītnieku dokumentos. Gadījumos, ja iemītnieks apzinās un piekrīt konkrētām medicīniskām manipulācijām, kuras ir nozīmējis ārsts, tad Rezidences darbinieku pienākums ir

primāri rīkoties tieši paša iemītņieka interesēs, nevis izpildīt viņa tuvinieku norādījumus, jo pakalpojums Rezidencē tiek sniegts pašam iemītņiekam. Situācijās, ja pats iemītņieks nespēj sniegt apzinātu piekrišanu ārstniecībai vai medicīniska rakstura manipulācijām un viņa tuvinieki atsakās no tās, tad par visiem šādiem gadījumiem Rezidences ārstniecības personām ir jāveic atzīmes iemītņieku medicīniskajos dokumentos norādot, vai noteiktās terapijas vai manipulāciju nepieciešamība ir neatliekama vai arī ir iespējams nogaidīt. Vienlaikus akcentējams, ka Pacientu tiesību likuma 7. panta ceturtā daļa ārstējošajam ārstam šādos gadījumos uzliek pienākumu veikt noteiktus ierakstus medicīniskajos dokumentos: "Ārstējošais ārsts izskaidro personai, kas pārstāv pacientu, kādas sekas var izraisīt lēmums par atteikšanos no ārstniecības. Pēc informācijas saņemšanas persona, kas pārstāv pacientu, ar savu parakstu medicīniskajā dokumentā apstiprina lēmumu par atteikšanos no ārstniecības vai par tās pārtraukšanu, vai par atteikšanos no ārstniecībā izmantojamās metodes, norādot, ka ir saņēmusi attiecīgo informāciju."

[8] Pamatojoties uz Tiesībsarga likuma 15. panta otro daļu, tiesībsargam ir tiesības sniegt Saeimai, tās komisijām, Valsts prezidentam, Ministru kabinetam, valsts pārvaldes iestādēm un starptautiskajām organizācijām ziņojumus par atsevišķiem jautājumiem. Lai nodrošinātu Centrā sniegto sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu atbilstību cilvēktiesību standartiem un normatīvajā regulējumā noteiktajām obligātajām prasībām, lūdzu Centra administrāciju un tā darbu kontrolējošās un uzraugošās institūcijas (Rīgas valstspilsētas pašvaldības Labklājības departamentu un Labklājības ministriju) veikt visas nepieciešamās darbības minēto rekomendāciju ieviešanai.

Par rekomendāciju izpildi un plānotajām aktivitātēm to izpildei lūdzu informēt līdz **2024. gada 20. septembrim**. Pateicos par vizītes laikā sniegto informāciju un sadarbību ar Tiesībsarga biroja darbiniekiem.

Ar cieņu
tiesībsargs

Juris Jansons